

**ΤΟ ΕΙΚΟΣΤΟ ΕΚΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΥΠΡΙΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΕ ΘΕΜΑ: «Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ
ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΑΞΙΩΝ»**

**Τοῦ κ. ΦΡΙΞΟΥ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ,
Ἑκπαιδευτικοῦ.**

Πραγματοποιήθηκε τήν Κυριακή, 15 Ἰανουαρίου 2012, μέ μεγάλη ἐπιτυχία, στήν Αἴθουσα Ἐκδηλώσεων τῆς Ἱερᾶς Μητρόπολης Ταμασοῦ, τό εἰκοστό ἕκτο Συνέδριο τῆς Χριστιανικῆς Ἑνώσεως Κυπρίων Ἐπιστημόνων (Χ.Ε.Κ.Ε.), πού εἶχε ὡς κεντρικό θέμα: «Ἡ δυναμική τῆς σημερινῆς Οἰκογένειας γιά τή μετάδοση ἀξιῶν». Τοῦτο ἦταν ἀφιερωμένο στή μνήμη τῶν πρωτεργατῶν καί συντελεστῶν τοῦ Ἑνωτικοῦ Δημοψηφίσματος τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1950, μέ τήν εὐκαιρία καί τῆς 62ης ἐπετείου ἀπό τή διεξαγωγή του.

Στήν ἐπίσημη ἐναρκτήρια τελετή παρέστησαν ἐκπρόσωποι τῶν Κομμάτων, τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀστυνομίας καί ἄλλων ὀργανωμένων συνόλων τοῦ τόπου μας, Ἐπιθεωρητές τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καί Πολιτισμοῦ καί ἄλλοι ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος καί τοῦ πολιτισμοῦ. Τονίζεται, ἐπίσης, ὅτι τίς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου παρακολούθησαν μέ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον πάρα πολλοί ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι καί ἔλαβαν μέρος στή συζήτηση, πού ὑπῆρχε στό Πρόγραμμα.

Εἰσηγήσεις πρὸς τὸ Συνέδριο ἔκαναν ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ταμασοῦ καὶ Ὁρεινῆς κ. Ὑσαΐας, ὁ ὁποῖος καὶ μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ὡς Μητροπολίτη ἦταν μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Χ.Ε.Κ.Ε., καὶ ὁ Καθηγητὴς Ψυχιατρικῆς, Διευθυντῆς τῆς Παιδοψυχιατρικῆς Κλινικῆς Children Village Νέας Ὑόρκης καὶ Κοσμήτορας τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Λευκωσίας, πού ἄρχισε τὴ λειτουργία της τὸν περασμένο Σεπτέμβριο καὶ εἶναι ἡ πρώτη τοῦ εἴδους της στὸν τόπο μας.

Λόγω ἐκτάκτου ἀπουσίας του, ἐκτός Κύπρου, τὴν εἰσήγηση τοῦ Πανιερωτάτου ἀνέγνωσε ὁ Δρ. Νῖκος Νικολαΐδης, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος καὶ, ἀκολούθως, ἐκπροσώπησε τὸν Πανιερώτατο στὴ συζήτηση, πού ἀκολούθησε.

Τὸ Συνέδριο ἄρχισε μέ προσφώνηση ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑνώσεως κ. Φρίξο Κλεάνθους. Ἀπηύθυναν, ἐπίσης, κατὰ σειρά, χαιρετισμούς πρὸς αὐτό ἡ Α.Ε. ὁ Πρέσβης τῆς Ἑλλάδος κ. Βασίλης Παπαϊωάννου καὶ ἡ Α.Ε. ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Δημήτρης Χριστόφιας. Τό χαιρετισμό τοῦ κ. Προέδρου ἀνέγνωσε ὁ Ἑντιμος Ὑπουργὸς Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ κ. Γιώργος Δημοσθένους. Ἡ ἐναρκτήρια τελετὴ ὁλοκληρώθηκε μέ τό χαιρετισμό τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομου, τὸν ὁποῖο ἀνέγνωσε ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἱερώνυμος Πυλιώτης, ὁ ὁποῖος καὶ κήρυξε, ἐκ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου, τὴν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου. Τό Πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου συντόνισε ὁ τέως Λυκειάρχης κ. Βαρνάβας Λοϊζίδης.

Λεπτομερέστερα, στὴν προσφώνησή του ὁ Πρόεδρος τῆς Χ.Ε.Κ.Ε. κ. Φρίξος Κλεάνθους εἶπε τά ἑξῆς:

«Ἑντιμε κ. Ὑπουργέ,

Πανοσιολογιώτατε,

Κύριοι Ἐκπρόσωποι τῶν κομμάτων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι,

Σεβαστοί Πατέρες,
Ἐκλεκτοί Προσκεκλημένοι,
Ἀγαπητοί ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί,

Θυμήθηκα, γράφει ἓνας σύγχρονος συγγραφέας, τόν ἀρχαῖο Ρωμαῖο φρουρό τῆς Πομπηίας. Ὅλη ἡ Πομπηία καιόταν, ἡ λάβα ἔπεφτε καί τήν σκέπαζε, ἄνδρες καί γυναῖκες ἔτρεχαν ξεφρενιασμένοι, κρατώντας τά χρυσάφια τους καί τά παιδιά τους καί χιμοῦσαν νά φύγουν, γιά νά γλυτώσουν. Μονάχα ὁ φρουρός αὐτός, ὀρθός στή θέση πού τοῦ ἔταξαν νά φυλάει, δέν σάλεψε, δέν ἔτρεξε νά φύγει καί νά σωθεῖ! Ὁσυχά ἀναδίπλωνε τό μανδύα, γιά νά μήν τόν πλαντάξει ὁ καπνός. Καί ἔτσι βρέθηκε ὕστερα ἀπό δεκαοκτώ αἰῶνες! Ὁρθιος, μέ τό κράνος του, μέ τό δόρυ του, μέ τό στόμα του φραγμένο...

Ὅμοιο, σάν τοῦ φρουροῦ τούτου, συλλογίζομαι, ἦταν πάντοτε τό χρέος καί ἡ θέση τῆς Οἰκογένειας! Πολύ περισσότερο σήμερα, πού ὅλοι εἴμαστε ἀψευδεῖς μάρτυρες μιᾶς φοβερῆς κρίσης τῶν θεσμῶν καί ἀξιῶν, πού διέπουν τόν παγκόσμιό μας Πολιτισμό. Καί αὐτή, ἀκόμη, ἡ λεγόμενη «οἰκονομική κρίση» δέν εἶναι παρά πνευματική κρίση, κρίση τῶν πνευματικῶν ἀρχῶν, θεσμῶν καί ἀξιῶν!

Τό θέμα τοῦ Συνεδρίου «Ἡ δυναμική τῆς σημερινῆς Οἰκογένειας γιά τή μετάδοση ἀξιῶν» ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ ἱερός θεσμός τῆς Οἰκογένειας ἀποτελεῖ μοναδική καί ἀναντικατάστατη ἀξία! Χαρακτηριστικά, ὅλοι οἱ εἰδικοί ἐπιστήμονες - Ἰατροί, Κοινωνιολόγοι, Παιδαγωγοί, Φιλόσοφοι, Θεολόγοι καί γενικά οἱ διάφοροι μελετητές τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς καί τοῦ Πολιτισμοῦ- καταλήγουν σ' ἓνα ὁμόφωνο συμπέρασμα, ὅτι δηλαδή ἡ Οἰκογένεια ἀποτελεῖ τόν πυρῆνα τῶν Κοινωνιῶν καί τῶν Ἐθνῶν, τό ἴδιο τό θεμέλιο τοῦ Πολιτισμοῦ! Ἀποτελεῖ, ἀκόμη, ἡ Οἰκογένεια τόν πρῶτο πυρῆνα ζωῆς -φυσικῆς καί πνευματικῆς- τόν πρῶτο πυρῆνα ἀγωγῆς, ἀλλά συγχρόνως καί τή μεγαλύτερη νίκη τοῦ Πολιτισμοῦ!

Δέν χρειάζεται νά πῶ ὅτι καλύτερες Οἰκογένειες σημαίνει καλύτεροι ἄνθρωποι, καί καλύτεροι ἄνθρωποι σημαίνει καλύτερη ἀνθρωπότητα! Δέν χρειάζεται, ἀκόμη, νά τονίσω ὅτι ὅπου ὁ Θεσμός τῆς Οἰκογένειας ἀτονεῖ, ἢ ἀνεπίσημα καταργεῖται, ὁ Πολιτισμός διέρχεται κρίση, ἢ ἀνθρωπιά φεύγει ἀπό τούς ἀνθρώπους καί ἡ ζωή μηχανοποιεῖται.

Γιά ὅλους, λοιπόν, αὐτούς τούς λόγους, πολύ ὀρθά διατυπώθηκε ὅτι ἡ Οἰκογένεια ἀποτελεῖ τόν πρῶτο καί κύριο πυρῆνα ἀγωγῆς! Χωρίς τήν Οἰκογένεια, κανένα Σχολεῖο, κανένα παιδαγωγικό σύστημα, κανέναν ἄλλον κοινωνικό Ὄργανισμό, μποροῦν νά διδάξουν τήν πρώτη ἐπιστήμη τοῦ ἥθους! Ὅπως ὑπογραμμίζει καί ὁ Πασκάλ, «μόνο μέσα στό οἰκογενειακό περιβάλλον ὁ ἄνθρωπος μαθαίνει αὐτό πού δέν διδάσκεται πουθενά ἄλλου, ἐνῶ διδάσκεται ὅλα τά ἄλλα. Νά εἶναι, δηλαδή, Ὁ Ἄνθρωπος»! Ἐννοεῖται, ἀσφαλῶς, Ὁ Ἄνθρωπος μέ ἀξίες! Νά πῶ, ὅμως, καί τοῦτο, ὅτι δηλαδή, «ἂν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Ἀνθρωπισμός χάνεται μέσα στά ἐργαστήρια, ὅμως σίγουρα θά τόν βροῦμε πάντοτε στήν καρδιά τῆς Οἰκογένειας»!

Ὑστερα ἀπό τά πιό πάνω, εὐκολα γίνεται, νομίζω, κατανοητή καί ἡ ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Χριστιανικῆς Ἑνώσεως Κυπρίων Ἐπιστημόνων (Χ.Ε.Κ.Ε.) νά ἀφιερῶσει τό ἐφετινό ΚΣΤ' Συνέδριο τῆς Ἑνώσεώς μας στή δυναμική τῆς σημερινῆς Οἰκογένειας γιά τή μετάδοση ἀξιῶν. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι μέσα ἀπό τίς εἰσηγήσεις, πού θά γίνουν, καί ἀπό τή συζήτηση, πού θά ἀκολουθήσει, θά δοθοῦν ἀπαντήσεις καί θά λυθοῦν ἀπορίες, πού ὑπάρχουν, ἀλλά καί θά δημιουργηθεῖ ὁ γόνιμος, ἐπιθυμητός καί τόσο ἀναγκαῖος προβληματισμός στά κεφαλαιώδη θέματα, πού ἀφοροῦν τήν Οἰκογένεια καί τή συμβολή της στόν κορυφαῖο στόχο τῆς μετάδοσης ἀξιῶν.

Τό Συνέδριό μας γίνεται σήμερα, ἐπέτειο τοῦ Ἑνωτικοῦ Δημοψηφίσματος, καί ἀκριβῶς, ἅς θεωρηθεῖ ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ μιᾷ ἐλάχιστῃ ἀπότιση φόρου τιμῆς πρὸς ὅλους ἐκείνους τούς πρωτερ-

γάτες καί συντελεστές του! Μακαρίζοντας τίς ἀθάνατες ψυχές τους, εὐχόμαστε ὅπως οἱ ἀγῶνες καί οἱ θυσίες τους σύντομα εὔρουν ἐπιτέλους τή δικαίωσή τους, μέ τήν ἀπελευθέρωση τῆς σκλαβωμένης σήμερα γῆς μας καί μέ τήν ἐπιστροφή τῶν προσφύγων μας στίς πατρογονικές τους ἐστίες!

Θερμά εὐχαριστοῦμε τήν Α.Ε. τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας κ. Δημήτρη Χριστόφια καί τήν Α.Ε. τόν Πρόεδρο τῆς Ἑλλάδος κ. Βασίλη Παπαϊωάννου γιά τούς Χαιρετισμούς τους πρὸς τό Συνέδριό μας. Πολύ εὐχαριστοῦμε καί ἐσάς, Ἐντιμε κ. Ὑπουργέ Παιδείας καί Πολιτισμοῦ, τόσο γιά τήν τιμητική παρουσία σας, ὅσο καί γιά τήν ἀνάγνωση τοῦ Χαιρετισμοῦ τοῦ κ. Προέδρου.

Ἰδιαίτερες εὐχαριστίες ἐκφράζουμε πρὸς τόν Πανιερώτατο Μητροπολίτη Κύκκου καί Τηλλυρίας κ. Νικηφόρο, καί γενικότερα πρὸς τήν ἱερά καί σεβασμία Μονή Κύκκου, γιά τήν πολύτιμη βοήθεια -ἡθική καί ὑλική- πού γιά χρόνια τώρα ἀπλόχερα πρόσφεραν, καί συνεχίζουν νά προσφέρουν, πρὸς τήν Ἑνωσή μας.

Θερμότατες, ὅμως, εὐχαριστίες ἀπευθύνουμε καί πρὸς ὅλους γενικά, -καί εἶναι ἄρκετοί αὐτοί- ὅσοι μέ πολλή ἀγάπη στήριξαν καί ἐνίσχυσαν τήν προσπάθειά μας γιά σύγκληση τοῦ Συνεδρίου μας. Ἰδιαίτερα εὐχαριστοῦμε τή Γραμματεία τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, καί ὀνομαστικά τούς πατέρες Κυριάκο Κυριάκου καί Μαρίνο Παπαχριστοδούλου καί κ. Βίκτωρα Στέλιου, γιά τή σημαντική βοήθειά τους.

Καθηκόντως εὐχαριστοῦμε καί τόν ἀγαπητό μας κ. Βαρνάβα Λοϊζίδη, τέως Λυκειάρχη, γιά τήν ὀλοπρόθυμη καλοσύνη του νά ἀναλάβει καί ἐφέτος τό βάρος τοῦ συντονισμοῦ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου μας.

Θερμότατα εὐχαριστοῦμε, βεβαίως, καί τούς Εἰσηγητές τοῦ Συνεδρίου μας, τόν Πανιερώτατο Μητροπολίτη Ταμασοῦ καί Ὁρεινῆς, σεβαστό μας Γέροντα κ. Ἡσαία, καί τόν Καθηγητὴ Ψυχιατρικῆς, Διευθυντὴ τῆς Παιδοψυχιατρικῆς Κλινικῆς Children Village Νέας Ὑόρκης καί Κοσμήτορα τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ

Πανεπιστημίου Λευκωσίας, πού ἄρχισε τή λειτουργία της τόν περασμένο Σεπτέμβριο καί εἶναι ἡ πρώτη τοῦ εἴδους της στόν τόπο μας, λίαν ἀγαπητό μας Δρα Παῦλο Κυμίση, γιά τήν καλοσύνη τους νά ἀνταποκριθοῦν στήν παράκλησή μας καί νά εἶναι οἱ κύριοι Ὁμιλητές στό Συνέδριό μας.

Τονίζω ὅτι ὁ Πανιερώτατος, ὁ ὁποῖος διετέλεσε, πρίν ἀπό τήν ἐκλογή του ὡς Μητροπολίτη, μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς Χ.Ε.Κ.Ε., μέ πολλή ἀγάπη ἔθεσε, καί θέτει, τήν Ἱερά Μητρόπολή του στή διάθεση τῆς Ἑνωσῆς μας. Ἡ φιλοξενία, πού μᾶς προσφέρει, ἀλλά καί ἡ ὅλη του γενικά πολύμορφη καί ποικιλότροπη στήριξη καί ἐνίσχυση, πού ἀπλόχερα μᾶς παρέχει, βαθιά μᾶς συγκινοῦν.

Δυστυχῶς, ὁ Πανιερώτατος, λόγω πολύ ἔκτακτων καί ἀνυπέρβλητων ἐκκλησιαστικῶν ὑποχρεώσεων του, στήν Ἑλλάδα, -καί ὁ ἴδιος πολύ λυπεῖται γι' αὐτό- σωματικά δέν βρίσκεται σήμερα μαζί μας. Νοερά, ὅμως, εἶναι κοντά μας, μέ τίς εὐχές καί τίς προσευχές του.

Τόν ἀγαπητό μας Δρα Νίκο Νικολαΐδη, Καθηγητή τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τέως μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς Ἑνωσῆς μας, στόν ὁποῖο ὁ Πανιερώτατος ἀνέθεσε νά ἀναγνώσει τήν εἰσήγησή του καί, στή συνέχεια, δι' εὐχῶν του, νά τόν ἐκπροσωπήσει στή συζήτηση πού θά ἀκολουθήσει, θερμά καί ἀδελφικά εὐχαριστοῦμε.

Βαθιά μᾶς συγκινεῖ, ὅμως, καί ὁ ἀγαπητός μας κ. Παῦλος Κυμίσης γιά τήν πάντοτε ὀλοπρόθυμη ἀνταπόκρισή του στίς ἐκάστοτε παρακλήσεις μας, πού τοῦ ἀπευθύνουμε. Ἡ καλοσύνη τοῦ φίλτατου Παύλου, νά ἔρχεται πάντοτε συμπαραστάτης στό ἔργο τῆς Χριστιανικῆς Ἑνώσεως Κυπρίων Ἐπιστημόνων (Χ.Ε.Κ.Ε.), ἐπιβεβαιώνει τή μακρά καί πολύχρονη φιλία, πού συνδέει τούς παλαιότερους ἀπό μᾶς μαζί του καί πού χρονολογεῖται ἀπό τά φοιτητικά μας χρόνια στήν Ἀθήνα!

Ἰδιαίτερες εὐχαριστίες ἐκφράζουμε πρὸς τήν Α.Μ. τόν Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομο τόσο γιά τό Χαιρετισμό του

πρός τό Συνέδριό μας, ὅσο γενικότερα καί γιά τήν ἀγάπη του
πρός τή Χ.Ε.Κ.Ε. Διαβεβαιώνουμε, ἐπ' εὐκαιρία, τό Μακαριώτα-
το ὅτι ἡ Ἑνωσή μας, πού ὑπῆρξε καρπός τῆς ἀγάπης τοῦ προκα-
τόχου του, ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Α', θά συ-
νεχίσει καί στό μέλλον νά καταθέτει ἀπλά καί σεμνά τή συνεπῆ
συμβολή της, γιά τήν προαγωγή τοῦ ὅλου ἐθνικοθρησκευτικοῦ
ἔργου τῆς Ἐκκλησίας μας.

Τίς εὐχαριστίες μας, ὅμως, ἐκφράζουμε καί πρός ἐσᾶς, Πανο-
σιολογιώτατε Ἀγιε Πρωτοσύγκελλε, πού, παρά τό φόρτο ἐργα-
σίας σας, ὑποβλήθήκατε στόν κόπο νά ἐκπροσωπήσετε τόν κω-
λυόμενο νά βρίσκεται σήμερα μαζί μας, Μακαριώτατο Ἀρχιεπί-
σκοπο Κύπρου, καί νά κηρύξετε ἐκ μέρους του τίς ἐργασίες τοῦ
Συνεδρίου μας.

Προσωπικά, αἰσθάνομαι τήν ἀνάγκη νά εὐχαριστήσω θερμά
καί ὅλα τά μέλη τοῦ Δ.Σ., καί ἰδιαίτερα τόν ἀγαπητό μου Αἰδεσι-
μολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο π. Θεόδωρο Στυλιανοῦ, Ἀντι-
πρόεδρο, γιά τή μεγάλη καί σημαντική συμβολή τους στή διοργά-
νωση τοῦ Συνεδρίου.

Ἀγαπητοί μου,

Λέχθηκε ὅτι στήν πορεία της, καί στή ζωή της, ἡ χριστιανική
Οἰκογένεια πρέπει νά ἐτοιμάζεται ὄχι γιά ἐλαφρύ φορτίο, ἀλλά
γιά γερές πλάτες!

Ρώτησαν, σχετικά, ἓνα σύγχρονο χριστιανό διανοητή:

- Πῶς σώζεται ὁ ἄνθρωπος;
- Βαδίζοντας στό σωστό δρόμο, ἀπάντησε ἐκεῖνος.
- Καί πῶς ξέρουμε ὅτι βαδίζουμε στό σωστό δρόμο, τόν ξανα-
ρώτησαν.
- Κάνοντας τό καθῆκόν μας, εἶπε ἐκεῖνος.

Θέλω νά πῶ ὅτι τό καθῆκον εἶναι ἓνας Ναός! Μόνο πού, δυσ-
τυχῶς, στίς μέρες μας ἄρχισαν νά λιγοστεύουν τόσο οἱ λειτουρ-

γοί, όσο και οί πιστοί! Χαρακτηριστικά, έρχεται τώρα στη σκέψη μου τό μεγάλο παράπονο της Πηνελόπης Δέλτα, πού σημειώνει και στά Άπομνημονεύματά της. Ή μητέρα της, δηλαδή, πού ήταν μία γυναίκα μορφωμένη και, ως ποῦμε, «καθώς πρέπει» της εποχής της, δέν είχε διαβάσει ούτε ένα από τά έργα της. Και τοῦτο από πείσμα και φανατισμό, έπειδή όλα ήταν γραμμένα στη δημοτική! Και στό τέλος πέθανε, χωρίς νά χαρεῖ ούτε ένα από τά θαυμάσια δημιουργήματα της κόρης της.... Άλήθεια, τί κρίμα, αλλά και τί δίδαγμα, γιά όλους εκείνους τούς γονεῖς, πού, μέ τέτοιους στείρους φανατισμούς και μέ τέτοια πείσματα, διώχνουν από κοντά τους παιδιά και άλλα αγαπημένα τους πρόσωπα! Στην οὐσία, διώχνουν από κοντά τους τήν εὐτυχία τους, αλλά μαζί και τήν εὐτυχία τῶν δικῶν τους ἀνθρώπων.

Καταληκτικά, ἡ Οἰκογένεια ἔχει ἀξία, όταν και ἡ ἴδια ὑπηρετεῖ τίς ἀξίες! Μόνο ἔτσι, κάτω ἀπ' αὐτά τά δεδομένα, και ἡ σημερινή Οἰκογένεια θά ἐπιτυγχάνει τόν ὕψιστο στόχο της, πού εἶναι ἡ μετάδοση τῶν ἀξιῶν και ἰδεωδῶν, πού καταφάσκουν τή ζωή και καταξιῶνουν τόν ἄνθρωπο και τόν Πολιτισμό μας! Μικρή συμβολή στην προσπάθεια αὐτήν ἀποτελεῖ και τό σημερινό μας Συνέδριο. Εἶθε ὁ Κύριος, δι' εὐχῶν τοῦ Μακαριωτάτου, νά εὐλογήσει τίς ἐργασίες του. Σᾶς εὐχαριστῶ».

Στό χαιρετισμό του, πού ἀναγνώσθηκε από τόν Ταμία της Χ.Ε.Κ.Ε. κ. Τάκη Μιτσίδη, ὁ Πρέσβης της Ἑλλάδος κ. Βασίλης Παπαϊωάννου ἀνέφερε τά ἀκόλουθα:

«Εὐχαριστῶ τή Χριστιανική Ἐνωση Κυπρίων Ἐπιστημόνων γιά τήν πρόσκλησή της νά παραστῶ και νά ἀπευθύνω χαιρετισμό στό σημερινό συνέδριό σας. Ἐκτακτοί, ὅμως, ὑπηρεσιακοί λόγοι δέν μοῦ ἐπιτρέπουν νά εἶμαι σήμερα μαζί σας. Γι' αὐτό και σπεύδω νά εὐχηθῶ κάθε ἐπιτυχία στίς ἐργασίες σας. Μέ χαρά, ἐπίσης, καλωσορίζω στην Κύπρο τόν Καθηγητή Ψυχιατρικῆς Δρα Παῦλο Κυμίση.

Τό θέμα τοῦ φετινοῦ σας Συνεδρίου «Ἡ δυναμική τῆς σημερινῆς οἰκογένειας γιά τή μετάδοση ἀξιών» εἶναι ἰδιαίτερα ἐπίκαιρο, σέ μιά ἐποχή ἔντονης ἀμφισβήτησης θεσμῶν καί ἀξιών καί ὅπου ἡ συνέπεια λόγων καί ἔργων δέν εἶναι πάντα αὐτονόητη. Θεωρῶ ὅτι ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ συλλογικοῦ ζητούμενου τοῦ «κοινοῦ καλοῦ» εἶναι καθοριστικός, ὡς διαχείριση τῆς «κοινωνικῆς εἰρήνης», τῆς κατανόησης καί συμπαράστασης μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν κοινωνιῶν. Καί στό σημεῖο αὐτό βαρύνουσα θέση καί σημασία ἡ ἐπιστημονική γνώση.

Κυρίες καί Κύριοι,

Τό Συνέδριό σας λαμβάνει χώρα σέ μιά δύσκολη διεθνή οικονομική συγκυρία γιά τήν πατρίδα μας καί τήν ἴδια τήν Εὐρωπαϊκή Ἑνωση στό σύνολό της καί σέ μιά καθοριστική στιγμή γιά τό Κυπριακό. Μέ θάρρος, ὑπομονή καί ἀποφασιστικότητα, ἡ Ἑλλάδα ἀντιμετωπίζει τήν πρόκληση αὐτήν καί ἀποδεικνύει καθημερινά ὅτι ἔχει τό κουράγιο νά ξεπεράσει τίς δυσκολίες γιά ἓνα καλύτερο αὔριο γιά τά παιδιά μας. Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τήν πορεία ἐπίλυσης τοῦ ἐθνικοῦ μας ζητήματος, θά ἤθελα νά σᾶς διαβεβαιώσω, γιά μιά ἀκόμη φορά, γιά τήν ἀταλάντευτη συστράτευση καί τή διαρκή συμπόρευση Ἑλλάδος - Κύπρου στήν προσπάθεια γιά τήν ἐπίλυσή του, ἀνεξάρτητα ἀπό τίς ὅποιεςδήποτε δυσκολίες. Ἡ συμπόρευση αὐτή, ὁ διαρκής καί στενός συντονισμός Ἑλλάδος - Κύπρου ἀποτελοῦν ἐχέγγυα γιά τή διασφάλιση μιᾶς λύσης δίκαιης, βιώσιμης καί λειτουργικῆς. Σέ αὐτό τό πλαίσιο, ἡ ὁμόπνοη διάθεση ὅλων τῶν Ἑλλήνων, τῆς πολιτειακῆς, τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας καί ὁλόκληρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, γιά συμπαράσταση στόν Ἑλληνισμό τῆς Κύπρου, στή δύσκολη καί κοπιώδη πορεία πρὸς τήν ἐπίλυση τοῦ ἐθνικοῦ μας ζητήματος, ἦταν, εἶναι καί θά παραμείνει, ὁλόψυχη, ὁλόπλευρη καί ἀπαρασάλευτη.

Μέ τίς σύντομες αὐτές σκέψεις, ἐπιθυμῶ νά ἐκφράσω τήν ἐκτίμησή μου στή Χ.Ε.Κ.Ε. γιά τήν πολυετῆ καί ἀξίεπαινη παρουσία καί δραστηριότητά της. Συγχαίρω τό Διοικητικό Συμβούλιο γιά τή διοργάνωση τοῦ σημερινοῦ ΚΣΤ' Συνεδρίου καί εὐχομαι καλή

έπιτυχία στις εργασίες σας».

Ακολούθησε ό χαιρετισμός τής Α.Ε. τού Προέδρου τής Δημοκρατίας κ. Δημήτρη Χριστόφια. Ό Προεδρικός χαιρετισμός, τόν όποιο διάβασε ό Ύπουργός Παιδείας καί Πολιτισμοΰ κ. Γιώργος Δημοσθένους, έχει ως ακόλουθως:

«Μέ ιδιαίτερη χαρά καί ίκανοποίηση σās μεταφέρω τούς θερμούς χαιρετισμούς καί τά συγχαρητήρια γιά τή διοργάνωση τού συνεδρίου σας από τόν Πρόεδρο τής Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Δημήτρη Χριστόφια, ό όποιος λόγω άλλης εϊλημμένης ύποχρέωσης δέν μπόρεσε νά παρευρεθεϊ σήμερα. Ή παρουσία τής πολιτικής ήγεσίας τού τόπου στό ΚΣΤ΄ Συνέδριο τής Χριστιανικής Ένωσης Κυπρίων Έπιστημόνων (ΧΕΚΕ), μέ θέμα «Ή δυναμική τής σημερινής οϊκογένειας γιά τή μετάδοση αξιών», εϊναι δηλωτική τού ενδιαφέροντος τής πολιτείας γιά θέματα πού άφοροΰν τή σύγχρονη κυπριακή οϊκογένεια. Ή ένασχόληση τού έπιστημονικού κόσμου τής Κύπρου μέ ζητήματα πού άπασχολοΰν τό βασικό κύτταρο τής κοινωνίας μας άποτελεϊ, ασφαλώς, συμβολή στην κοινή προσπάθεια στήριξης τής οϊκογένειας καί μέσω αυτής τού κοινωνικού συνόλου καί από τήν άποψη αυτή δέν θά μπορούσε νά μās άφήσει άδιάφορους.

Ή οϊκογένεια άποτελοΰσε ανέκαθεν τό περιβάλλον, μέσα στό όποιο ανατρέφονται καί διαπλάθονται οί έν δυνάμει πολίτες καί πολιτικοί ήγέτες ενός τόπου, οί πνευματικοί άνθρωποι, οί μοχλοί ανάπτυξης τής οϊκονομίας, τής δημοκρατίας καί τού πολιτισμοΰ. Ό ρόλος της, ασφαλώς, δέν έξαντλείται στη βιολογική ανανέωση τού πληθυσμοΰ, άν καί αυτός δέν μπορεί νά θεωρηθεϊ ως άσήμαντος. Ή οϊκογένεια εϊναι τό πρώτο αλλά καί τό διά βίου σχολείο τό όποιο, έφόσον θεμελιώνεται σέ ύγιείς βάσεις καί λειτουργεί όμαλά, άναδεικνύεται σέ φορέα μετάδοσης αξιών, αρχών καί δεξιοτήτων, πού κοινωνικοποιοΰν τόν άνθρωπο καί τόν έξυψώνουν από τό επίπεδο τού βιολογικού όντος σ΄ αυτό τού προσώπου.

Ή κρίση πού, γιά πολλούς λόγους, διέρχεται ή σύγχρονη οϊκο-

γένεια είναι ευδιάκριτη και επηρεάζει το κοινωνικό γίνεσθαι, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, τις περισσότερες φορές, δυστυχώς, με αρνητικό τρόπο. Είναι φανερό ότι η σταδιακή αποκοπή από την παράδοση του λαού μας, απότοκο κι αυτή της επιβαλλόμενης σταδιακά παγκοσμιοποίησης, και τα ποικίλα προβλήματα που αντιμετωπίζει η οικογένεια, τείνουν να παγιώσουν ένα κλίμα, μέσα στο οποίο το βασικό αυτό κύτταρο της κοινωνίας αδυνατεί να μεταδώσει στα μέλη του αξίες, από την άποψη ότι το ίδιο έπαυσε να εδράζεται σ' αυτές. Από την άποψη αυτή, θεωρούμε την επιλογή της συγκεκριμένης θεματικής ως ιδιαίτερα επίκαιρη και συνεπώς επιτυχημένη και είναι γι' αυτόν το λόγο που με χαρά αποδέκτηκα την πρόταση της ΧΕΚΕ για να παραστῶ και να χαιρετίσω το σημερινό Συνέδριο.

Ἡ επιστημονική κατάρτιση τῶν εἰσηγητῶν τοῦ Συνεδρίου ἀποτελεῖ ἐγγύηση γιὰ τὴν ἐγκυρότητα τῶν ὧσων θὰ ἀκουσθοῦν στὴ συνέχεια καὶ συνεπῶς γιὰ ἐπίτευξη τῶν στόχων τῶν διοργανωτῶν αὐτῆς τῆς συνάντησης. Συγχαίρω τὸ Δ.Σ. τῆς ΧΕΚΕ γιὰ τὴν ἐπιλογὴ τους.

Κυρίες καὶ κύριοι σύνεδροι,

Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς πολιτείας γιὰ τὴν οἰκογένεια εἶναι γνωστό καὶ ἐκφράζεται ἔμπρακτα μὲ τὴν ὑλική καὶ ἄλλης μορφῆς στήριξή της. Πιστεύουμε ὅτι τὰ πορίσματα τοῦ Συνεδρίου, τὰ ὁποῖα καὶ θὰ ἀναμένουμε, θὰ ἀποτελέσουν χρήσιμο ἐργαλεῖο γιὰ τὴ μελέτη τρόπων συνέχισης καὶ ἐμπλουτισμοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος.

Εὐχομαι κάθε ἐπιτυχία στὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου καὶ εὐχαριστῶ τοὺς διοργανωτὲς του γιὰ τὴν πρόσκληση καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπικοινωνήσω μαζί σας».

Ἡ ἐπίσημη ἐναρκτήρια τελετὴ περατώθηκε μὲ τὸ χαιρετισμὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομου. Τοῦτον

ἀνέγνωσε ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἱερώνυμος Πυλιώτης, ὁ ὁποῖος καί κήρυξε ἐκ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου τίς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου. Στό χαιρετισμό του, ὁ Μακαριώτατος ἀνέφερε τά ἑξῆς:

«Μέ πατρική ἱκανοποίηση χαιρετίζουμε τό εἰκοστό ἔκτο (ΚΣΤ΄) Συνέδριο τῆς Χριστιανικῆς Ἑνώσεως Κυπρίων Ἐπιστημόνων.

Ἐκφράζουμε, ἐπ' εὐκαιρία, τή βαθιά μας ἐκτίμηση, γιατί γιά ἄλλη μιά χρονιά ἡ Χ.Ε.Κ.Ε. καταθέτει στήν κοινωνία καί στόν τόπο μας τό σημαντικό της ἔργο. Γι' αὐτό δέν κρύβουμε τήν ἱκανοποίησή μας γιά τήν ὅλη προσφορά τῆς Χ.Ε.Κ.Ε. πρός τήν Ἐκκλησία, τό λαό καί τήν πατρίδα μας καί ἀπευθύνουμε πρός ὅλα τά Μέλη τῆς Ἑνώσεως, καί γενικότερα πρός τοὺς ἐκλεκτοὺς συνέδρους, τόν ἐγκάρδιο χαιρετισμό ἀγάπης καί τιμῆς.

Τό θέμα μελέτης τοῦ φετινοῦ Συνεδρίου, πού ἐπικεντρώνεται στή δυναμική τῆς σύγχρονης οἰκογένειας στή μετάδοση ἀξιῶν, εἶναι ἀναμφίβολα διαχρονικό καί ἐπίκαιρο. Ἰδιαίτερα στίς μέρες μας, ὅπου γίνεται συνεχῶς λόγος γιά τήν οἰκονομική κρίση, πού πλήττει τή χώρα μας, καί γενικότερα τήν παγκόσμια οἰκονομία, καθὼς καί τίς ἐπιπτώσεις, πού αὐτή ἔχει στήν καθημερινή μας ζωή. Δυστυχῶς, ὅμως, διαπιστώνουμε ὅτι ἡ κρίση πού ἐπῆλθε δέν εἶναι μόνο οἰκονομική, ἀλλά εἶναι πολυδιάστατη καί καλύπτει ἕνα εὐρύτερο φάσμα διαχρονικῶν ἀξιῶν. Ἔτσι, οἱ πατροπαράδοτες ἀξίες, πού ἐπέζησαν στή φθορά τοῦ χρόνου καί τῶν ἀνθρώπων μεταβολῶν, ἔχουν χάσει πλέον τό κῦρος καί τή σταθερότητά τους. Ἡ κρίση, λοιπόν, πού χαρακτηρίζει τήν ἐποχή μας, εἶναι πρωτίστως κρίση πνευματική, κρίση ἀρχῶν καί ἀξιῶν.

Τροχοπέδη σ' αὐτήν τή ζοφερή κατάσταση μπορεῖ νά ἀποτελέσει ἡ οἰκογένεια, πού ὡς θεσμός μέ διαχρονική ἀξία, συνιστᾷ ἀπό τή μιά τήν ἠθική βάση, πάνω στήν ὁποία στηρίζεται ἡ κοινωνία μας, καί τήν πηγή τῶν παραδόσεων καί τῶν ἐθίμων της, καί ἀπό τήν ἄλλη τόν πιό σημαντικό κρίκο στό σύστημα μετάδοσης τῶν

ἡθικῶν κανόνων τῆς ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς. Ἡ οἰκογένεια, κατά τόν Ἱερό Χρυσόστομο, εἶναι ὁ χῶρος τῆς πνευματικῆς προπόνησης καί ἄσκησης, παλαίστρα καί γυμναστήριο ἀρετῆς, ὅπου τά παιδιά διαμορφώνουν τήν προσωπικότητά τους καί ἐτοιμάζονται γιά τό στίβο τῆς ζωῆς.

Γίνεται, ἐπομένως, κατανοητό ὅτι ὁ ρόλος τῆς οἰκογένειας στή διάδοση τῶν ἀξιῶν εἶναι ἀναμφίβολα μέγας καί ὅτι αὐτός ὁ ρόλος δέν πρέπει νά περιορίζεται ἀπλά στήν τεκνογονία, στό «τεκνοποιεῖν», ἀλλά πρέπει νά ἐξυπηρετεῖ καί τό «τεκνοτροφεῖν», δηλαδή τήν ἀνατροφή καί τή φροντίδα τῶν παιδιῶν, μέ γνώμονα τή σωστή πνευματική καί ἡθική τους διαμόρφωση. Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ γονεῖς ὀφείλουν νά παρέχουν στά παιδιά καί στούς ἐφήβους τή βοήθεια πού χρειάζονται γιά τήν προσωπική τους ὁλοκλήρωση, τήν κοινωνική καί πολιτισμική τους ἔνταξη. Ἐπιπλέον, οἱ γονεῖς θά πρέπει νά καθοδηγοῦν τά παιδιά τους πρός τόν κόσμο τῶν ἀξιῶν τοῦ ἀνθρώπου καί νά μεριμνοῦν, ὥστε ἡ μόρφωσή τους νά τά μετατρέψει σέ ἡθικές προσωπικότητες, ἱκανές νά ἀναπτύξουν ἀπό μόνες τους τίς δυνατότητές τους. Ἔτσι, τά παιδιά καί οἱ νέοι μας θά γίνουν ἱκανοί νά ἀτενίζουν πρός τίς ὑπερατομικές ἀξίες, νά τίς πραγματοποιοῦν καί νά δημιουργοῦν νέες ἀξίες, πού θά ὠφελοῦν πνευματικά καί ἡθικά τό κοινωνικό σύνολο. Αὕτη ἡ διαδικασία εἶναι, χωρίς ἀμφιβολία, ἕνας μακρὺς καί δύσκολος δρόμος, πού πρέπει νά διανυθεῖ μέ ὑπομονή, ἐπιμονή, ἀγάπη καί συνεχῇ μέριμνα ἀπό μέρους τῶν γονιῶν. Στόχος δέν πρέπει νά εἶναι μόνο ἡ παθητική προσαρμογή τῶν παιδιῶν στό παρόν καί στό μέλλον, ἀλλά ἡ συνεχῆ καί διαρκῆ ὑποβοήθησή τους, ὥστε νά συνειδητοποιήσουν τίς ὑπευθυνότητές τους μέσα στήν κοινωνία. Οἱ γονεῖς, μέ αὐτόν τόν τρόπο, γίνονται συνδημιουργοί τοῦ Θεοῦ, πού ἀνατρέφουν καί καλλωπίζουν ἀνθρώπινες ψυχές.

Παράλληλα, οἱ προσπάθειες τῶν γονιῶν θά πρέπει νά ἀποσκοποῦν καί στήν προσφορά πολύπλευρης βοήθειας πρός τά παιδιά, ὥστε νά ἀναπτυχθοῦν ὡς ἐλεύθερα ἄτομα μέσα στήν

Ἐκκλησία, νά συμμορφώνονται μέ τήν κεφαλή της, τόν Χριστό, καί μέ τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νά βρίσκονται σέ πορεία τελείωσης. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τονίζουν μέ ἔμφαση ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ κορωνίδα τῆς δημιουργίας καί ὁ Θεός τόν τίμησε μέ αὐτεξούσιο καί ἀθανασία. Προορισμός τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νά ἀναδειχθεῖ εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Παρ' ὅλη τήν κτιστή φύση του, μπορεῖ, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, νά γίνει κοινωνός Θείας φύσεως μέ τήν ἐν Χριστῷ ζωή του καί νά ἐνωθεῖ μέ τό ἀρχέτυπό του τόν Χριστό.

Μέσα σ' αὐτά, λοιπόν, τά πλαίσια, ὁ Χριστιανισμός ἀντιμετωπίζει τήν οἰκογένεια ὡς μιὰ μικρογραφία τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μιὰ κοινωνία πιστῶν, ἐνωμένων μέ τήν ἀγάπη πρὸς τόν Χριστό. Ἡ οἰκογένεια εἶναι μιὰ κοινότητα, πού ἀποτελεῖται ἀπό τόν ἄνδρα, τή γυναῖκα καί τά παιδιά τους καί πού ἐνώνονται μεταξύ τους μέ ἀμοιβαία ἀγάπη, ἀφοσίωση, θυσία καί εὐθύνη, μέσα ἀπό τήν ὁποία μεταδίδονται οἱ θρησκευτικές πεποιθήσεις, ἐμπεδώνονται οἱ θρησκευτικές συμπεριφορές, καθιερώνονται τά θρησκευτικά σύμβολα, προσεγγίζονται καί βιώνονται τά θρησκευτικά ἥθη, κατηχοῦνται καί κοινωνικοποιοῦνται θρησκευτικά καί πνευματικά τά νέα μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπομένως ὁ χαρακτηρισμός τῆς οἰκογένειας ὡς τῆς «κατ' οἶκον Ἐκκλησίας» δέν εἶναι τυχαῖος.

Ὡς Ἐκκλησία πιστεύουμε ὅτι στούς κρίσιμους αὐτούς καιροὺς, τοὺς ὁποίους διερχόμαστε, ἡ οἰκογένεια ἔχει σημαντικό ρόλο νά διαδραματίσει στήν ἐξέλιξη τῆς οἰκογένειας ὡς «κοινωνίας καρδιῶν», μέ στόχο νά δώσει τή δυνατότητα στά νέα μέλη τῆς κοινωνίας μας νά καλλιεργήσουν ἀφενός τήν προσωπικότητά τους καί νά ἀναπτύξουν τίς ἠθικές τους ἀξίες καί ἀφετέρου νά μποροῦν νά ἀντεπεξέλθουν στίς προκλήσεις τῆς σύγχρονης ἐποχῆς καί νά εἶναι σέ θέση νά ἐπιλέγουν συνειδητά τό δρόμο τοῦ Θεοῦ, πού ἐξυψώνει καί μεταμορφώνει τόν ἄνθρωπο. Χρησιμοποιώντας, λοιπόν, τοῦτες τίς προσωπικές τους ἱκανότητες, οἱ νέοι μας θά συμβάλουν γιά τό καλό καί τήν προκοπή τόσο τῶν ἰδίων, ὅσο καί

τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου γενικότερα.

Μέ αὐτές τίς σκέψεις, ἐπικαλούμαστε τίς εὐλογίες καί τό φωτισμό τοῦ Κυρίου σέ σᾶς καί στήν Ἑνωσή σας. Κηρύττοντας, τέλος, τήν ἑναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ ΚΣΤ' Συνεδρίου τῆς Χ.Ε.Κ.Ε., ἐπιδαφιλεύουμε συγχρόνως καί τίς εὐχές μας γιά κάθε ἐπιτυχία σ' αὐτό. Εὐχαριστοῦμε».

Παρατίθεται, στή συνέχεια, ἡ εἰσήγηση τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτη Ταμασοῦ καί Ὁρεινῆς κ. Ἡσαΐα:

«Εὐχαριστῶ θερμά τόν Πρόεδρο καί τά Μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Χριστιανικῆς Ἑνώσης Κυπρίων Ἐπιστημόνων γιά τήν πρόσκλησή τους νά εἶμαι ἓνας ἐκ τῶν Εἰσηγητῶν στό παρόν Συνέδριο.

Τό θέμα τῆς Εἰσήγησής μου: «Ἡ δυναμική τῆς σημερινῆς οἰκογένειας γιά τή μετάδοση ἀξιῶν», ὅπως καί τό ὁμώνυμο κεφάλαιο τοῦ Συνεδρίου, εἶναι κύριο καί καίριο καί ποτέ δέν χάνει τήν ἐπικαιρότητά του.

Ὁ θεσμός τῆς οἰκογένειας εἶναι σύγχρονος μέ τήν ἀνθρωπότητα καί συνιστᾷ θεόσδοτη πράξη. Καί ὅ,τι ὁ Θεός ἐπιτελεῖ, τοῦτο καί ἐκφράζει τήν ἄπειρη ἀγάπη Του καί ἐντάσσεται μέσα στό πλαίσιο τῶν θαυμασίων Του.

Κατά τόν Ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ, ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ εἶναι μία, γιατί μία εἶναι καί ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἀπό τήν ὁποία πηγάζει αὐτή ἡ θεία πρόοδος, ὅπως ἀποκαλεῖται, ἀλλά «μερίζεται ἀμερίστως», προκειμένου ὁ Θεός νά δημιουργήσῃ τόν κόσμον. Καί ἀνάλογα μέ τό ἀποτέλεσμα τῶν θείων ἐνεργειῶν, αὐτές μπορεῖ νά κατηγοριοποιοῦνται: Σέ οὐσιοποιές, ὅταν ἀναφέρονται στά ἄβια ὄντα, σέ ζωοποιές, ὅταν σχετίζονται μέ τά ἔμβια ὄντα, σέ σοφοποιές, ὅταν δημιουργοῦν τά λογικά - πνευματικά ὄντα, δηλαδή τόν ἄνθρωπο καί τούς ἀγγέλους, καί σέ θεοποιές, προκειμένου διαμέσου αὐτῶν νά θεωθοῦν, ἀνάλογα, τά θεῖα κατασκευάσματα.

Εἶναι, ἐπομένως, ὁ ἄνθρωπος ἀντικείμενο κατασκευῆς τῆς σοφοποιῶν ἐνέργειας τοῦ Θεοῦ καί συνιστᾷ ἀντικείμενο τῆς θεοποιῶν μέριμνάς Του. Καί, ἀκριβῶς, σ' αὐτό τό θεοπρεπές ἔργο ἐντάσσεται καί ὁ ρόλος τῆς συζυγίας καί τῆς οἰκογένειας. Ἐτσι, ὅταν τό κείμενο τῆς Γενέσεως ἀναφέρεται στήν πλάση τοῦ Ἀδάμ, ὡς τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, σέ κάποια ἀποστροφή τῆς θεόπνευστης αὐτῆς ρήσης, μνημονεύεται μιᾷ ἀπλῇ, ἀλλά ἐνδεικτική πράξη τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, ὅπου φαίνεται τό κυριαρχικό ἀξίωμα του πᾶνω στήν κτίση, ὅπως καί ὁ σκοπός τοῦ προορισμοῦ του. Κάλεσε, μᾶς πληροφορεῖ ὁ βιβλικός λόγος, ὁ Θεός μπροστά στόν Ἀδάμ ὅλα τά ζῶα «ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά» (Γεν. β', 19), δηλαδή νά τούς δώσει τό ὄνομά τους. Τούτη ἡ πράξη τοῦ Ἀδάμ ἐντάσσεται μέσα στά πλαίσια τῆς δικαιοδοσίας του, γιατί ὁ ἄνθρωπος ἦταν ὁ ἐπί γῆς Θεός, ἀφοῦ, κατά τόν Ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, ἔπρεπε κάποιο δημιουργήμα, ὅχι μόνο νά ξεχωρίζει καί νά ἄρχει τῶν ἄλλων, ἀλλά καί νά καταμαρτυρεῖ στό πρόσωπό του καί στήν κτίση τόν τριαδικό δημιουργό Θεό τῶν πάντων. Ἀλλά, μετά τό χαρακτηρισμό «τῶν κτηνῶν καί τῶν πετεινῶν... καί πάντων τῶν θηρίων... τῷ Ἀδάμ οὐχ εὐρέθη βοηθός ὅμοιος αὐτῷ» (Γεν. β', 20).

Ἀκριβῶς, στό σημεῖο τοῦτο, ὅχι μόνο ἐξαίρεται ἡ μοναδικότητα καί ἡ ὑπεροχή τοῦ ἀνθρώπου, ἐναντι τῆς ὑπόλοιπης κτίσης, ἀλλά καί διερμηνεύεται ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ὑπαρξης καί παρουσίας ἑνός ἄλλου προσώπου δίπλα στόν ἄνδρα. Ὁ Ἀδάμ, κατά τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τότε μόνο θά μπορούσε νά ὀρίσει τόν ἑαυτό του ὡς πρόσωπο, ὅταν θά ὑπῆρχε κάποιος ἄλλος δίπλα του, μαζί του, «βοηθός ὅμοιος αὐτῷ». Ἀλλωστε αὐτό φαίνεται, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ διατύπωση, καί ἀπό τό «παράπονό» του, μετά τήν ὀνοματοδοσία τῶν ζώων, ὅτι κανένα ζῶο δέν εὐρέθηκε ὅμοιό του! Θέλει κάποιο «ζῶον θεούμενον», «θεοείκελον», κατά τό Γρηγόριο Νύσσης, ισότιμο καί βοηθό του. Ἄν προσέξομε στή διάταξη τοῦ ἱεροῦ κειμένου, στό Γενέσεως β', 18, θά δοῦμε ὅτι ὁ Θεός «βουλεύεται», καί ὅχι «βουλεύεται». Εἶναι δογματικό λάθος νά λεχθεῖ ὅτι ὁ Θεός «βουλεύεται», γιατί ποτέ ὁ Θεός δέν συσκέπτεται, ἀλλά

«βούλεται», δηλαδή αποφασίζει, ήταν προαποφασισμένο, νά «ποιήσει (γιά τόν Ἀδάμ) βοηθόν ὅμοιον αὐτῷ» (κεφ. 6, 18). Γι' αὐτό, ἐπειδή προηγείται δημιουργικά αὐτή ἡ ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ, μετά τόν καλεῖ νά ὀνοματοδοτήσει τά ζῶα. Αὐτό ἔχει τή θεία σκοπιμότητα νά διαπιστώσει καί ὁ ἴδιος ὁ Ἀδάμ τήν ἀναγκαιότητα τῆς παρουσίας «βοηθοῦ του καί ὁμοιού του». Τοῦτο, ὅμως, δέν σημαίνει τήν κατασκευή ἑνός ὄντος, ὑπέρβητος τοῦ Ἀδάμ, δηλαδή κατωτέρου του, γιατί τέτοια ζῶα ὑπῆρχαν πολλά, ἀλλά ἑνός ἀνθρώπου κατά πάντα ἰσοτίμου μέ αὐτόν.

Στό ἐβραϊκό κείμενο ὁ ὅρος «άνήρ» χαρακτηρίζεται ὡς «ἴση» καί ἡ λέξη γυναῖκα ὡς «ἰσηά», δηλαδή «άνήρ» καί «άνδρίς», πού σημαίνει δύο ἄνθρωποι ἰσότιμοι. Καί ἐδῶ τίθεται τό ἐρώτημα: Ποιά θά ἦταν ἡ βοήθεια τῆς γυναίκας πρὸς τόν ἄνδρα; Ὁ Θεός δέν ἤθελε νά κατασκευάσει μία θεραπαινίδα, ὑπέρβητος, τοῦ Ἀδάμ, ἀλλά νά δημιουργήσει ἕνα συνάνθρωπό του, ὥστε νά ἰκανωθεῖ ὁ Ἀδάμ ἀπό τό Ἐγώ, νά προχωρήσει στό Ἐσύ καί ἔτσι νά ὑπάρξει τό Ἐμεῖς, νά ἀναπτύξει δηλαδή ὁ ἄνθρωπος διαπροσωπική σχέση καί κοινωνία μαζί μέ τό δημιουργήμα αὐτό, κατά τό πρότυπο τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ, καί μέ τόν τρόπο αὐτό νά κατορθώσουν καί οἱ δύο μαζί, ἀλληλοβοηθούμενοι, τό «καθ' ὁμοίωσιν», ἀφοῦ αὐτός ἦταν καί ὁ προορισμός τους.

Τήν ἰσοτιμία του μέ τή γυναῖκα ἀναγνωρίζει εὐθύς ἀμέσως ὁ Ἀδάμ, ὅταν ὁ Θεός «ἤγαγεν αὐτήν πρὸς αὐτόν», ὥστε νά ἀναφωνήσει αὐθόρμητα: «Τοῦτο νῦν ὅστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καί σάρξ ἐκ τῆς σαρκός μου» (Γεν. 2, 22-23). Δηλαδή, μέ ἀπλᾶ λόγια, εἶναι ὡσάν νά λέγει: «Εἶναι αὐτό πού περίμενα, Θεέ μου!». Καί στό σημεῖο τοῦτο τελεσιουργεῖται τό μυστήριο τῆς συζυγίας μέ τελετουργό τό Θεό καί οἰκοδομεῖται ἡ συζυγία καί καθιερώνεται ἡ θεία δυναμική τῆς οἰκογένειας. Ἰδού, λοιπόν, γιατί εἶναι θεόσδοτος ὁ θεσμός τοῦ γάμου, ἀλλά καί σύγχρονος τῆς ἀνθρωπότητας. Τό γεγονός τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται καί στήν Καινή Διαθήκη, γιατί, κατά τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ Παλαιά Διαθήκη ἐκβάλλει στήν Καινή καί ἡ Καινή ἐρμηνεύει καί ἐπισφραγίζει

τὴν Παλαιὰ Οἰκονομία. Ἀπαντώντας ὁ Χριστὸς στό πειρακτικὸ ἐρώτημα τῶν Φαρισαίων, ἃν ἐπιτρέπεται ὁ ἄνθρωπος νά χωρίσει τὴ γυναῖκα του, γιὰ ὅποιαδήποτε αἰτία καὶ ἀφορμή, εἶπε: «Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἅπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς καὶ εἶπεν, ἔνεκεν τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σὰρκα μίαν. Ὡστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. Ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω» (Ματθ. ιθ' 3-6). Ἔτσι ὁ Κύριος ἐπιβεβαιώνει καὶ τὴν ἱερότητα ἀλλὰ καὶ τὸ ἀδιάλυτο τοῦ γάμου· «παρεκτός λόγου πορνείας» (Ματθ. ε' 32). Καί, ἀσφαλῶς, γνώριζε καὶ διέβλεπε ὁ θεῖος λόγος τὰ παρακολουθήματα τῆς διάλυσης ἑνὸς γάμου καὶ τίς στρεβλώσεις πού πλήττουν, στίς περιπτώσεις αὐτές, τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας καὶ τῆς καθόλου κοινωνίας.

Τὰ ὅσα ἐπισυνέβησαν καὶ ἔπληξαν τὸ θεσμό τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας, μετὰ τὴν προπατορικὴ ἀστοχία, εἶναι λίγο πολὺ γνωστά σέ ὅλους μας. Ἡ γυναῖκα, ἀκόμη καὶ στὴν πῖο ἐξελιγμένη δημοκρατικὴ κοινωνία, στὴν ἀρχαία Ἀθήνα, ὀρίζεται «ὡς δούλη τοῦ ἀνδρός καὶ τροφὸς τῶν τέκνων του». Δέν μπορεῖ νά εἶναι μέλος ἢ γυναῖκα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δήμου, γι' αὐτό καὶ ὁ σατιρικός δραματογράφος Ἀριστοφάνης ἀναγκάζεται νά σκώψει, πλήν μάταια, τοὺς Ἀθηναίους, γιὰ τὰ ἥθη τοὺς αὐτὰ μέ τὸ ἔργο του «Ἐκκλησιάζουσαι» καὶ νά ἀναθέσει θεατρικὰ στίς γυναῖκες τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου. Κατὰ τὴ νομοθεσίαν τοῦ Σόλωνα, στή γυναῖκα - μητέρα δέν ἀνήκουν οὔτε, ἀκόμη, καὶ τὰ παιδιὰ της, ἀφοῦ ὁ ἄνδρας σύζυγος, ἃν ἐπιδείξει ἀδιαφορία γιὰ τὸ νεογέννητο, αὐτὸ ὀφείλει νά πεθάνει! Ἡ, ἀκόμη, ὁ ἄνδρας διατηροῦσε τὸ δικαίωμα ζωῆς ἢ θανάτου γιὰ τὸ παιδί του, μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν πέντε ἐτῶν.

Στὴν ἄλλη, ἐξαίρετη, τότε, κοινωνία, τὴ Ρωμαϊκὴ, ἢ ὅποια καὶ θεωρεῖται τὸ λίκνο τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου, ἢ γυναῖκα ἀντιμετωπίζεται ὡς «res», δηλαδή πρᾶγμα-ἀντικείμενο. Ἀλλὰ καὶ στὴν Ἑβραϊκὴ κοινωνία, ὁ Ἰουδαῖος κάθε πρωί, προσευχόμενος, εὐχα-

ριστοῦσε τό Θεό, πού δέν τόν ἔκαμε σκλάβο, εἰδωλολάτρη ἢ γυναῖκα! Καί αὐτός ἀκόμη ὁ Σωκράτης «ἔφασκε ... τριῶν τούτων ἕνεκα χάριν ἔχειν τῇ Τύχῃ (θεά Τύχῃ). Πρῶτον μέν ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην καί οὐ θηρίον, εἶτα ἀνὴρ καί οὐ γυνή, τρίτον ὅτι Ἕλλην καί οὐ βάρβαρος». Γι' αὐτό καί ὁ ἀνώνυμος Χριστιανός συντάκτης τῆς πρὸς Διόγνητον Ἐπιστολῆς, ἓνα κείμενο πού ἀπηχεῖ τό ἥθος τῆς πρώϊμης Ἐκκλησίας, ἐρωτᾷ τοὺς Ρωμαίους ἄρχοντες γιά ποιό λόγο διώκουν τοὺς Χριστιανούς, καί, μεταξύ ἄλλων, τοὺς παρατηρεῖ: «Οἱ Χριστιανοὶ συνάπτουν γάμους, ὅπως κάμνουν ὅλοι οἱ ἄλλοι, καί τεκνογονοῦσιν, ἀλλ' οὐ ρίπτουσι τὰ γεννώμενα», δηλαδή οἱ Χριστιανοὶ παντρεύονται καί ἀποκτοῦν παιδιὰ, ἀλλὰ δέν τὰ σκοτώνουν. Μέσα στό ἴδιο πνεῦμα ἐλέγχει καί ὁ ἐκκλησιαστικός συγγραφέας Τερτυλλιανός τὰ μέλη τῆς Ρωμαϊκῆς Συγκλήτου, ὅταν τοὺς ὑποβάλλει νά καταθέσουν ποιός ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἀθῶος ἀπὸ τό αἷμα τῶν παιδιῶν του! «Γι' αὐτά, λοιπόν, καί γιά πολλά ἄλλα θαυμαστά πράγματα τῆς βιοτῆς τῶν Χριστιανῶν τοὺς μισεῖτε;», ἐρωτᾷ ὁ συγγραφέας τῆς πρὸς Διόγνητον ἐπιστολῆς.

Ἀλλά καί σ' ἓνα πρωτοχριστιανικό κείμενο τοῦ τέλους τοῦ 1ου αἰ. καί ἀρχές τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ., τῇ λεγόμενῃ Ἐπιστολῇ Βαρνάβα, μεταξύ ἄλλων, διατυπώνεται: «Οὐ φονεύσεις τέκνον ἐν φθορᾷ, οὐδέ πάλιν γεννηθέν ἀνελεῖς». Καί σέ ἄλλη ἀποστροφή του ὁ συντάκτης κάνει λόγο γιά «φονεῖς τέκνων, φθορεῖς πλάσματος Θεοῦ». Ἀκόμη καί τὴν ἐποχὴ τοῦ Μ. Βασιλείου ἐξακολουθοῦσε νά ἐπικρατεῖ ἡ ἐξαθλίωση τῆς συζυγίας καί τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας μεταξύ τῶν εἰδωλολατρῶν. Γι' αὐτό καί ὁ ἱερός Πατέρας μέ πόνο ψυχῆς καταγράφει: «Εἶδον ἐγὼ σήμερον ἐλεεινόν θέαμα. Παῖδας ἐλκομένους εἰς τό πρατήριον ὑπὲρ χρεῶν πατρικῶν»!

Μπροστά, λοιπόν, σ' αὐτὴν τὴν ἀνείπωτη καί ἀνελέητη ἀθλιότητα, ὅπου τό ἀνθρώπινο πρόσωπο βιώνει ὅλη τὴν ἀπαίσια κατάπτωσή του, ὁ Χριστός ἔφερε τὴν ἀνατροπή. Γιά πρώτη φορά ἡ ἀποϊέρωση τοῦ γάμου καί τοῦ προσώπου τῶν συζύγων ἀνακόπτεται καί καθιερώνεται τό μεγαλεῖο τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου

καί θεσμοθετεῖται ἐκ νέου ἡ θεοπρεπὴς σύστασις τοῦ γάμου καὶ τοῦ σκοποῦ του. Γιά πρώτη φορά ἡ συζυγία ἀνυψώνεται σέ μυστήριο μέγα ἐν Χριστῷ καὶ ὁ γάμος ἀντιστοιχεῖται μέ τό μυστήριο τῶν σχέσεων τοῦ Χριστοῦ μέ τήν Ἐκκλησίαν. Καί γιά πρώτη φορά ἡ συμπεριφορά τοῦ ἄνδρα-συζύγου ἔναντι τῆς γυναίκας του ἀντιπαραβάλλεται μέ τήν ὑπέρμετρη καί θυσιαστική ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πρός τήν Ἐκκλησίαν καί ἡ ἀναστροφή τῆς γυναίκας - συζύγου ἀλληγορεῖται μέ τή δυναμική τῆς ἑνδοξης πλέον ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Στό βιβλικό κείμενο τῆς πρός Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου, πρὶν ἀπό τή σχετική μέ τό θεσμό τοῦ γάμου κωδικοποίησή του, ὁ Ἀπόστολος, προοιμιάζοντας τό γάμο, ἔρχεται καί ἐπανέρχεται στό θέμα τοῦτο, λέγοντας: «Πορνεία δέ καί πᾶσα ἀκαθαρσία ... μὴ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις ... (καί πῶς) πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ... οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ ... διὰ ταῦτα γάρ ἔρχεται ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ ...» (Ἐφεσ. ε', 3-6). Ἔτσι ἀπό τή μιὰ ὁ Ἀπόστολος μαρτυρεῖ τήν ἐπικρατοῦσα τότε ἠθική σήψη καί προειδοποιεῖ ὅτι ὁ Θεός ἀποβάλλει τῆς Βασιλείας Του ὅσους ἐκτρέπονται τῶν συζυγικῶν σχέσεων, καί ἀπό τήν ἄλλη, στήν ἴδια συνεκδοχή, ἀνάγει σέ ἁγιαστικό καί σωστικό ἐπίπεδο τίς σχέσεις ἀνδρός καί γυναικός, μέσα στό γάμο, ἀλλά μόνον ἐν Κυρίῳ. Καί μέ πολλή ἀκρίβεια ὁ Παῦλος προσδιορίζει τά πλαίσια αὐτῶν τῶν σχέσεων σ' ἓνα θεοπρεπές μόρφωμα, ὥστε νά θεμελιωθεῖ ἡ συζυγική σχέση στήν ἀπόλυτη ἐν ἁγιασμῷ ἁρμονία της, προκειμένου νά στοχευθεῖ μέ ἀκρίβεια ἡ δυναμική τῆς οἰκογένειας.

Κατά τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τά παιδιά, πού προέρχονται ἀπό τήν ἔννομη συζυγία καί τήν ἐν Χριστῷ παιδοποιΐαν, εἶναι παράγωγα τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντα. Ἔτσι, τή στιγμή τῆς σύλληψης τοῦ νέου ἀνθρώπου, γεννήτορας καί δημιουργός Θεός συνεργάζονται, ὥστε νά διαιωνισθεῖ τό ἀνθρώπινο γένος, ἄχρι καιροῦ, μέχρις ὅτου δηλαδή ἔλθῃ ὁ συναπαρτισμός, τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προνοηθέντων ψυχῶν, ὁπότε καί θά ἐπισυμβεῖ

τό τέλος, κατά τό Γρηγόριο Νύσσης. Ἐπομένως, ὁ ἄνθρωπος, μέσα στό θεόδοτο μέγεθος τῆς συζυγίας ἀποβαίνει συνδημιουργός μέ τό Θεό, συγκατασκευάζοντας ἀνθρώπους, ὑπέρ τῶν ὁποίων ὁ Θεός «ἐκένωσεν ἑαυτόν» (Φιλ. β', 7) καί ἔγινε ἄνθρωπος, προκειμένου, κατά τό Μέγα Ἀθανάσιο, νά γίνει ὁ ἄνθρωπος Θεός. Οἱ γονεῖς, λοιπόν, κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο, γιά τά παιδιά τους «μετά τόν Θεόν αὐτοί γεγόνασιν αἵτιοι», προκειμένου νά συνεργήσουν μέ τό Θεό. Καί τοῦτο συνιστᾷ τό φοβερό τοῦ μυστηρίου τῆς οἰκογένειας. Συμβάλλει ἡ συζυγία, ὥστε, κατά τόν Ἰωάννη τό Δαμασκηνό, καί νά μή «κολοβωθεῖ» τό ἀνθρώπινο γένος, ἢ νά μήν «ἐκτριβῇ» ἡ ἀνθρωπότητα, κατά τό Γρηγόριο Παλαμᾶ, ἀλλά καί συνεργεῖ στό νά πληρωθεῖ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Τό πόσο τελικά ἀξίζει ὁ ἄνθρωπος, ἔστω καί ὁ ἕνας ἄνθρωπος, ἀκόμη καί ὁ πιό ἄσχημος, δέν ὑπάρχει ἀπάντηση. Στά κείμενα τῶν Ψαλμῶν, καί ἐπαναλαμβάνεται τοῦτο καί ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο, εἶναι καταγεγραμμένο: «Διεμαρτύρατο δέ πού τις λέγων», κάποιος δηλαδή σέ κάποιο σημεῖο τῆς Γραφῆς διερωτήθηκε καί εἶπε: «Τί ἔστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμήσκη αὐτοῦ, ἢ υἱός ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτη αὐτόν;» (Ἑβρ. β', 6. Ψαλμ. η', 4). Ποιός εἶναι καί τί εἶναι, τέλος πάντων, αὐτός ὁ ἄνθρωπος, ὥστε νά εἶναι διαρκῶς στή μνήμη τοῦ Θεοῦ καί γι' αὐτόν νά συγκαταβαίνει ὁ Θεός καί νά τόν ἐπισκέπτεται καί νά τόν διακονεῖ; «Ἐγώ δέ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν» (Λουκ. κβ', 27), λέγει ὁ Κύριος. Πάντως, σέ ἀνάλογη ἀναφορά του ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, θέτοντας σέ ἀντιστάθμιση τήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου, σέ σχέση μέ τό συμπαντικό κόσμο, τόνισε, ὅτι, καί ἄν ὅλο τόν κόσμο κερδίσει ὁ ἄνθρωπος καί ἀντιπροσφέρει ὡς ἀντάλλαγμα τήν ψυχή του, τότε εἶναι ὁ μέγας ζημιωμένος: «Τί γάρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐάν κερδήσῃ τόν κόσμον ὅλον καί ζημιωθῇ τήν ψυχήν αὐτοῦ; Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» (Μάρκ. η', 36-37). Αὐτός εἶναι, λοιπόν, ὁ μέγας ἐν σμικρῷ ἄνθρωπος.

Στούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἔντονα καί μέ πολλή εὐκρίνεια ἐκπεφρασμένο ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑπερέχει ὡς πρός τήν

κατασκευή καί τόν προορισμό του καί αὐτῶν τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων. Ἰδιαίτερα ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ πρῦτανης τῶν θεολόγων Πατέρων, ὁ ὁποῖος συνοψίζει τίς ἀποφάσεις τῶν ἑξὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀλλά καί κωδικοποιεῖ τή διδασκαλία τῶν πρό αὐτοῦ Πατέρων, ἐπεξηγεῖ τό θέμα τοῦτο, λέγοντας, μετὰ ξύ ἄλλων, πώς ἡ ὑπεροχή τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται στό γεγονός ὅτι ὁ Θεός Λόγος ἐγένετο ὅμοιος καί συνόμιλος τῶν ἀνθρώπων καί ὅτι οἱ ἄνθρωποι, καθίστανται μέλη τῆς Ἐκκλησίας, καταξιώνονται νά μετέχουν τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καί ἔτσι νά ἐνώνονται «καθ' ὑπόστασιν» μέ τό Χριστό. Τοῦτο τό προνόμιο δέν τό ἔχουν καί δέν τό ἀπολαμβάνουν οἱ ἄγγελοι. Ἀλλά τό κορύφωμα τῆς ὑπεροχῆς τῶν ἀνθρώπων ἐναντι τῶν νοερῶν δυνάμεων, ἔγκειται στό γεγονός ὅτι αὐτοί μποροῦν, ὡς μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, νά παρευρίσκονται, ὅπου καί ἡ κεφαλὴ τοῦ Σώματος, δηλαδή ἡ Ἐκκλησία, καί μαζί μέ τό Χριστό νά παρακάθονται στήν τράπεζα τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, διακονούμενοι ὑπό τῶν ἀγγέλων.

Ἀλλά καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀναφερόμενος στό ἴδιο θέμα, στοιχεῖ μέ τό Δαμασκηνό Ἰωάννη, προσθέτοντας ὅτι, ἐκτός τῶν ἀνωτέρω, ὁ ἄνθρωπος ὑπερέχει τῶν ἀγγέλων, ἀφοῦ διαθέτει καί «ζωοποιόν πνεῦμα», δηλαδή τήν ψυχή, ἡ ὁποία ζωογονεῖ τό σῶμα.

Αὐτός, λοιπόν, εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Καί τοῦτος ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖται διαμέσου τῶν σχέσεων ἀνδρός καί γυναικός. Γι' αὐτό καί ἡ σύναψη τῶν δύο, ἄνδρα καί γυναίκα, κρίνεται «τιμία» καί «ἡ κοίτη τους ἀμίαντος», ἀλλά μόνον ἐν Κυρίῳ. Τοῦτο ἀνέκαθεν πίστευε καί καθιέρωσε ἡ Ἐκκλησία. Καί γιά τοῦτο τό λόγο ἀπό τοὺς πρῶτους χριστιανικούς χρόνους, μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος στά κείμενά του, ὅτι ὁ γάμος ἐτελεῖτο «μετά γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου», γεγονός, τό ὁποῖο δηλώνει ὅχι μόνον τήν ἐκκλησιαστικοποίηση τοῦ γάμου ἀλλά καί τή δυναμική τῆς οἰκογένειας σέ κάθε ἐποχή.

Ἀλλά, ἂν ὁ γάμος εἶναι «μυστήριον μέγα», ὅπως προδηλώθηκε, καί ἂν διά τοῦ γάμου παράγεται τό ἀνθρώπινο γένος, ἐντούτοις κατὰ τούς ἁγίους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, «οὐ τό τεκνοποιεῖν» καταξιώνει κάποιους ὡς γονεῖς, ἀλλά καί τό «τεκνοτροφεῖν»! Μέσα ἀπό τό μέγεθος τῆς ἐν Κυρίῳ ὑπακοῆς τῆς γυναίκας πρὸς τόν ἄνδρα καί τῆς θυσιαστικῆς ἀγάπης τοῦ ἄνδρα πρὸς τή γυναῖκα, τελεσιουργεῖται τό μυστήριον τῆς οἰκογένειας καί ἀναπτύσσεται ἡ δυναμικὴ της. «Εἶδες τό μέτρον τῆς ὑπακοῆς» τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τό Χριστό; Ὡραῖα! Τώρα «ἄκουσον καί τό μέτρον τῆς ἀγάπης» τοῦ Χριστοῦ πρὸς τήν Ἐκκλησίαν», λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος.

Γι' αὐτό πρέπει νά προσέξουν οἱ σύζυγοι. Ἀναλαμβάνουν τό προνόμιο τῆς συζυγίας καί ὀφείλουν νά σηκώνουν καί τό φορτίο τῆς παιδοποιΐας, μέ ὅλα τὰ συνακόλουθά του. «Μεγάλην παρακαταθήκην ἔχομεν τὰ παιδιὰ», ἀναφωνεῖ ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Εἶναι τάλαντο ἡ οἰκογένεια, ὅπως καί τὰ παιδιὰ, πού μᾶς τὰ ἐμπιστεύεται ὁ Θεός. Γι' αὐτό καί δέν μπορούμε νά φερόμαστε ὡς γονεῖς ἐπιπόλαια, γιατί ἔτσι ὁμοιάζομε μέ ἐκείνον πού ἔκρυψε τό τάλαντο στή γῆ, κατὰ τή σχετικὴ παραβολή (Ματθ. κε', 15κ.). Πολύ δέ περισσότερο δέν μᾶς ἐπιτρέπεται νά ἀχρηστεύομε ἢ νά ἐξαχρειώνομε τό θεσμό τῆς οἰκογένειας, πληγώνοντας ἢ καί καταστρέφοντας καί τὰ παιδιὰ μας, ἐξαιτίας τῶν ἀδυναμιῶν μας καί τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν παθῶν μας. «Γιατί, Γέροντα, χωρίζουν σήμερα τὰ ἀνδρόγυνα;», ρώτησαν κάποτε τό Γέροντα Παΐσιο. Καί αὐτός ἀπάντησε: «Ἐξαιτίας τοῦ ἐγῶισμοῦ καί τῶν ἡδονιστικῶν ἐπιθυμιῶν τους»!

Δυστυχῶς, στίς μέρες μας, παράλληλα μέ τήν οἰκονομικὴ κρίση, διέρχεται καί ὁ θεσμός τῆς οἰκογένειας τή δική του συστηματικὴ κρίση. Πολλοὶ νέοι, ἐνῶ συνάπτουν σχέσεις, ἀποφεύγουν τό γάμο. Καί ἄλλοι, ὅχι μόνο νέοι, ἐνῶ χωροῦν πρὸς τή συζυγία καί τή δημιουργία οἰκογένειας, εὐκόλα καί ἀψήφιστα καταφεύγουν στά διαζύγια, μέ ὅλα τὰ τραγικὰ παρακολουθήματα καί γιὰ τούς ἴδιους καί γιὰ τὰ παιδιὰ τους καί τήν κοινωνία. Τό γάμο καί τό

ἀδιάλυτο τοῦ γάμου ἔχει θεσπίσει ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Καί τοῦτο, γιατί ὁ θεσμός αὐτός, ὅχι μόνο ἀποτελεῖ τόν ἀκρογωνιαῖο λίθο τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ ἵστού, ἀλλά καί συντελεῖ στήν πραγμάτωση τῆς ἀλήθειας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Τά συμπτώματα κοινωνικῆς διαφθορᾶς καί σήψης ἀνάγουν τήν παθογένειά τους στή νόσο, πού δυναστεύει τούς συζύγους καί τήν οἰκογένεια. Τοῦτο, ὡς ὀδυνηρή διακρίβωση παραδέχθηκε ὁ πάλαι ποτέ ἰσχυρός ἄνδρας τῆς Γαλλίας στρατηγός Ντέ Γκώλ, ὅταν οἱ Γερμανοί στρατιῶτες σέ δεκαπέντε μέρες, ἀφοῦ εἰσέβαλαν στή Γαλλία, περιδιάβαιναν τούς δρόμους τοῦ Παρισιοῦ. Καί ὁ λόγος, γιατί ἡ γαλλική οἰκογένεια καί νεολαία διαφθάρθηκε προπολεμικά καί, ὅταν κλήθηκαν οἱ νέοι νά ὑπερασπισθοῦν τήν πατρίδα τους, ὡς ἡθικά ἀσπόνδυλοι, ρωτοῦσαν: Πουρκουά, πουρκί, δηλαδή γιατί καί γιά ποιόν νά πολεμήσουμε; Γι' αὐτό καί τότε ὁ ἰσχυρός ἄνδρας τῆς Γαλλίας Ντέ Γκώλ, σέ σχετικό διάγγελμά του, μετά τό Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, καλοῦσε τούς γονεῖς νά μορφώσουν νέους μέ ἥθος καί μέ ἀξίες καί ἰδανικά. "Ἐχει καί κατέχει, λοιπόν, ἡ οἰκογένεια καθοριστικό καί ἀναντικατάστατο ρόλο στήν ἀγωγή τῶν μελῶν της.

Ἀσφαλῶς, γιά τούς Χριστιανούς μπροστά στούς ποικιλώνυμους κινδύνους, πού ὀλοένα συσσωρεύονται στήν ἐποχή μας καί πού ἀπειλοῦν τήν οἰκογένεια, ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τήν ἐγγύηση καί τήν ἀσφάλεια γιά τό ρόλο καί τό σκοπό τῆς οἰκογένειας. Οἱ μεγάλες ἐκκλησιαστικές προσωπικότητες συνιστοῦν τό ἐχέγγυο τῆς ἀνατροφῆς μέσω τῆς χριστιανικῆς οἰκογένειας. Ὁ Μ. Βασίλειος μνημονεύει μέ συγκίνηση τή θεοτική μόρφωση πού πῆρε κυρίως ἀπό τή γιαγιά του Μακρίνα καί τή μητέρα του Ἑμμέλεια. Ὁ ἀδελφός του Γρηγόριος Νύσσης, στό ἔργο του «Περί ψυχῆς καί ἀναστάσεως», πού εἶναι μιᾶ ἀποτύπωση τῶν λόγων τῆς ἀδελφῆς του Μακρίνας, τήν ἀποκαλεῖ μέ σεβασμό: «ἡ διδάσκαλος». Ἀνάλογες μαρτυρίες διαχρονικά εὐρίσκομε καί σέ πολλές ἀντίστοιχες περιπτώσεις.

Θά κλείσω τήν εἰσήγησή μου, διατυπώνοντας, πώς «Ἡ δυναμική τῆς οἰκογένειας γιά τή μετάδοση ἀξιῶν» σέ κάθε ἐποχή, ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ποιότητα τῆς κατασκευῆς καί λειτουργίας της. Ὁ θεόπνευστος λόγος θέλει τό μέγεθος τῆς οἰκογένειας νά εἶναι ἀντίστοιχο μέ τό κεφάλαιο τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτό καί, χαρακτηρίζοντας τίς πρῶτες ἐκκλησιαστικές συνάξεις στίς οἰκίες τῶν πιστῶν, τίς θεωρεῖ «ὡς κατ' οἶκον» Ἐκκλησίες (Ρωμ. 1στ', 5. Α' Κορ. 1στ', 19. Φιλημ. 2, κ.ἄ.).

Κατά τό θεοπρεπές τοῦτο σχῆμα πρέπει, ἐπομένως, νά λειτουργεῖ ἡ οἰκογένεια πάντοτε, καί προπαντός στή σημερινή ἐποχή, ὅπου ὁ γάμος σείεται, ἀφοῦ κρίνεται ὡς συμβατικό γεγονός ἢ ὑποκαθίσταται μέ τόν πολιτικό. Καί δέν ἀποτελεῖ ὑπερβολή νά λέγαμε ὅτι σήμερα, σέ ἀρκετές περιπτώσεις, παρατηρεῖται τό τραγικό φαινόμενο ἡ οἰκογένεια νά ὀδηγεῖται στήν πρό τοῦ Χριστοῦ κατάσταση, δηλαδή στήν παλινδρόμηση καί κατάπτωσή της.

Καί στό σημεῖο τοῦτο ἐπικεντρώνεται ἡ εὐθύνη προπάντων τῶν χριστιανῶν συζύγων: νά ἀναδεικνύουν ἐν λόγῳ καί ἔργῳ τό μεγαλεῖο τῆς δικῆς τους συζυγίας καί νά καταφάσκουν μέ τήν ὅλη ἀνατροφή τῶν παιδιῶν τους τό θεοπρεπές μέγεθος τῆς θεοδότης δυναμικῆς τῆς οἰκογένειάς τους».